

อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตต่อการขับเคลื่อน อุดมการณ์ทางการเมืองในคาบสมุทรเกาหลี 1945-1953

รัฐพร พิภอ่อน¹ และเบญจมาศ มาตย์สุรีย์²

วันที่รับบทความ: 11 พฤศจิกายน 2567

วันที่แก้ไขครั้งสุดท้าย: 1 พฤษภาคม 2568

วันที่ตอบรับตีพิมพ์: 14 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินการทางอุดมการณ์ทางการเมืองของมหาอำนาจ ระหว่างสหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียตที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ปี ค.ศ. 1945-1953 โดยผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นในการศึกษาไว้ 3 หัวข้อ ได้แก่ 1) อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต มีผลขึ้นต่อการแบ่งแยกคาบสมุทรเกาหลีในช่วง 1945-1953 หรือไม่ 2) การดำเนินการทางการเมืองของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตหลังสงครามเกาหลีเป็นอย่างไร และ 3) สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองของสองเกาหลีในปัจจุบันมีทิศทางอย่างไร สามารถสรุปได้ว่า ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน สหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียต มีส่วนในการสนับสนุนสองเกาหลีให้แบ่งแยกดินแดน และผู้นำของทั้งสองเกาหลีต่างเต็มใจ เนื่องจากผลประโยชน์และอำนาจทางการเมือง สหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียตต่างต้องรักษาอำนาจของตนไว้ในคาบสมุทรเกาหลี เพื่อใช้เป็นดินแดนกันชนระหว่างเขตประเทศอุดมการณ์ทางการเมืองของตน เมื่อเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน สามารถวิเคราะห์ได้เช่นกันว่า การที่เกาหลีเหนือส่งมอบอาวุธให้รัสเซีย เพื่อใช้ต่อสู้กับยูเครนกว่า 1 พันตู้คอนเทนเนอร์นั้น หมายความว่า เกาหลีเหนือและรัสเซียยังคงความร่วมมือที่ดีต่อกัน การช่วยของเกาหลีเหนือในครั้งนี้ อาจไม่ใช่การช่วยเพื่อเรียกร้องศักดิ์ศรีคานอำนาจ แต่หมายถึงการทำลายสหรัฐอเมริกาอย่างตั้งใจ ดังนั้น หากเกิดการปะทุของสงครามขึ้น บทบาทความขัดแย้งของสองเกาหลีจะมีได้เป็นเพียงปัญหาในคาบสมุทรเท่านั้น หากแต่เป็นความขัดแย้งที่ถูกแทรกแซงอย่างตั้งใจของมหาอำนาจระหว่างสหรัฐอเมริกา และรัสเซีย

คำสำคัญ สหรัฐอเมริกา, เกาหลีเหนือ, เกาหลีใต้, สหภาพโซเวียต

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม 44150
อีเมล: rattapakorn.f@msu.ac.th

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม 44150
อีเมล: benjamas.m@msu.ac.th

The Influence of the United States and the Soviet Union on the Advancement of Political Ideology on the Korean Peninsula, 1945-1953

Rattapakorn Fakon³ and Benjamas Martsuri⁴

Received: 11 November 2024

Revised: 1 May 2025

Accepted: 14 May 2025

Abstract

This research aims to study the ideological political actions of the superpowers, between the United States and the Soviet Union, which affected the relationship between North Korea and South Korea from 1945 to 1953. The researcher has identified 3 topics for the study: 1) did the influence of the United States and the Soviet Union influence the division of the Korean Peninsula from 1945 to 1953? 2) What were the political actions of the United States and the Soviet Union after the Korean War? and 3) What is the direction of the political conflict situation between the two Koreas at present? From the study, it can be concluded that from the past to the present, the United States and the Soviet Union have been involved in supporting the division of the two Koreas, and the leaders of both Koreas were willing. Due to political interests and power, the United States and the Soviet Union had to maintain their power on the Korean Peninsula to use as a buffer zone between their political ideological countries. When using an example to connect to current events, it can also be analyzed that North Korea's delivery of more than 1,000 containers of weapons to Russia to fight Ukraine means that North Korea and Russia still maintain good cooperation. North Korea's provocation this time may not be a provocation to claim pride and balance power. But it means intentionally challenging the United States. Therefore, if a war breaks out, the conflict between the two Koreas will not only be a problem on the peninsula, but also a conflict that is intentionally interfered by the superpowers, the United States and Russia.

Keywords United States of America, North Korea, South Korea, Soviet Union

³ Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University, Mahasarakham 44150. E-mail: rattapakorn.f@msu.ac.th

⁴ Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University, Mahasarakham 44150. E-mail: benjamas.m@msu.ac.th

1. บทนำ

จากเหตุการณ์ความไม่สงบในคาบสมุทรเกาหลีที่ปะทุขึ้น เป็นปรากฏการณ์ที่นานาชาติกำลังจับตามองท่าทีของสองเกาหลีด้วยความกังวลว่า การยั่วยุในครั้งนี้จะนำมาซึ่งการปะทะกันอย่างดุเดือดระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้หรือไม่ หากพิจารณาองค์ประกอบความพร้อมด้านอาวุธยุทธโธปกรณ์ของเกาหลีเหนือจะพบว่า ในปี พ.ศ. 2560 เกาหลีเหนือมีกำลังทหารมากกว่าเกาหลีใต้เกือบ 1 เท่าตัว กล่าวคือเกาหลีเหนือมีกำลังทหาร 1,128,000 นาย ในขณะที่เกาหลีใต้มี 633,000 นาย ชีปนาวุธของเกาหลีเหนือจำนวน 10,084 ลูก ในขณะที่เกาหลีใต้มีเพียง 1,032 ลูกเท่านั้น (BBCNews ไทย, 2560, น. 1) รวมถึงการสนับสนุนอาวุธให้กับรัสเซียในการทำสงครามกับยูเครนกว่า 1,000 ตู้ออนเทนเนอร์

หากพิจารณาสถานการณ์การเมืองในคาบสมุทรเกาหลีก่อน ค.ศ. 1910 ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการเมืองเกาหลีมีกมาจากการขัดแย้งภายในราชวงศ์ มิได้เกิดจากอุดมการณ์ทางการเมืองที่มาจากต่างชาติ กระทั่งศตวรรษที่ 20 โลกแบ่งออกเป็นสองขั้วอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างชัดเจน ความเปลี่ยนแปลงที่คาดไม่ถึงจึงเกิดขึ้นกับคาบสมุทรแห่งนี้

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง สถานการณ์การเมืองโลกเข้าสู่ภาวะสงครามเย็น กล่าวได้ว่า สงครามตัวแทน (Proxy War) ในศตวรรษที่ 21 เป็นส่วนหนึ่งของสงครามเย็น และบานปลายมาจนถึงยุคปัจจุบัน สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างประเทศในปัจจุบัน ดังที่วีเชียร์ อินทะสี (2561, น. 130-131) ได้กล่าวไว้ว่า สงครามเกาหลี (Korean War) เกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงราว 5 ปี อันเป็นช่วงที่การเมืองโลกอยู่ในยุคสงครามเย็น โดยเป็นการแข่งขันขยายอำนาจระหว่างค่ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีสหภาพโซเวียตเป็นแกนนำ กับค่ายเสรีซึ่งนำโดยสหรัฐอเมริกา สงครามเกาหลีจึงเปรียบได้กับสงครามตัวแทน โดยเกาหลีเหนือเป็นตัวแทนของสหภาพโซเวียตและจีน และเกาหลีใต้เป็นตัวแทนของสหรัฐอเมริกา ดังนั้น ในระหว่างสงครามเกาหลี สหภาพโซเวียตและจีนจึงแสดงบทบาทหน้าที่สำคัญในการให้ความช่วยเหลือเกาหลีเหนือ ส่วนสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือเกาหลีใต้ ลักษณะเช่นนี้ถือเป็นเหตุผลประการสำคัญว่า ทำไมสงครามเกาหลีจึงไม่มีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นฝ่ายชนะในสงคราม และทำไมคู่กรณีในสงครามเกาหลี จึงไม่สามารถบรรลุความตกลงในการทำสนธิสัญญาสันติภาพ เพื่อยุติสัญญาอย่างเป็นทางการ คำกล่าวนี้สะท้อนความจริงได้อย่างชัดเจนว่า คาบสมุทรเกาหลีไม่อาจมีสันติสุขถาวรได้ トラบใดก็ตามที่เจ้ามหาอำนาจยังคงแข่งขันความเป็นไปในทางภูมิรัฐศาสตร์กัน

ในบทความของดวงเด่น นุธรรมรัมย์ (2547, น. 112) ได้ทบทวนวรรณกรรมสาเหตุของสงคราม โดยยกตัวอย่างทฤษฎีของนักวิชาการทหาร คือ พลอากาศตรีวัชร ฤทธาณี (2544, น. 2-4) ถึงเหตุผลของการทำสงครามเกิดจากความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ (ปัจจัย 4) ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค แต่ความต้องการของมนุษย์ทั้งไม่มีที่สิ้นสุด ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ ตามที่มาสโลว์ได้อธิบายไว้ กล่าวในเรื่องนี้ว่า ความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเริ่มจากต่ำไปสูงเป็นลักษณะขั้นบันได และเมื่อต้องการแล้วมนุษย์จะทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการของตนเอง (เอกสารประกอบการบรรยายวิชา EA 624

มนุษย์สัมพันธ์, น. 20-21) หากพิจารณาในบริบทของความต้องการของรัฐ หนึ่งต่ออีกรัฐหนึ่ง อาจหมายถึงการคุกคามเสรีภาพในอธิปไตย เมื่อไม่สามารถเจรจาให้ได้มาซึ่งความต้องการของตนเอง การใช้กำลังจึงเป็นทางออกของหลายประเทศในโลก ยกตัวอย่างเช่น ความขัดแย้งระหว่างอิสราเอล กลุ่มฮามาสและประเทศตะวันออกกลาง ประเด็นความขัดแย้งนี้เกิดจากการแย่งชิงดินแดน ที่อยู่อาศัย และความแตกต่างทางความเชื่อ

กรณีความขัดแย้งในคาบสมุทรเกาหลี และก่อให้เกิดสงครามเกาหลีในปี ค.ศ. 1950-1953 นั้น มิได้เกิดจากความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความต้องการดินแดนเพียงเท่านั้น หากแต่เป็นการลงทุนของมหาอำนาจ เพื่อผลประโยชน์หลายประการ โดยเฉพาะเรื่องความมั่นคงทางทหาร เมื่อพิจารณาเหตุผลที่มหาอำนาจต่างลงทุนอย่างมหาศาลในการสนับสนุนสงครามดังกล่าวจะพบว่า ความต้องการในการเป็นที่สุดของมหาอำนาจโลก เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองในระดับนานาชาติ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของตนที่สะท้อนถึงความต้องการด้านปัจจัย 4 นั่นเอง

การศึกษาบริบทการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทางการเมืองของมหาอำนาจในขณะนั้น (สหรัฐอเมริกา, สหภาพโซเวียต) ต่อการเมืองในคาบสมุทรเกาหลี สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญด้านภูมิรัฐศาสตร์ และความเสี่ยงทางภูมิศาสตร์ ที่มหาอำนาจได้ใช้อำนาจเข้าแทรกแซง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศที่เป็นตัวแทนโดยตรง และประเทศที่อยู่รอบข้าง ยกตัวอย่างความขัดแย้งของยูเครนกับรัสเซีย สร้างผลกระทบ และความกังวลให้กับกลุ่มประเทศยุโรป เพราะนอกจากยุโรปนำเข้าพลังงานจำนวนมากจากรัสเซียแล้ว หากยูเครนตกเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย รัสเซียจะมีพื้นที่ติดกับยุโรปเพิ่มขึ้นอีกถึง 5 ประเทศ ซึ่งหมายความว่า ยุโรปจะมีความเสี่ยงมากขึ้นเรื่องระบอบการปกครอง และการเมืองระหว่างประเทศ จากตัวอย่างดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบกับคาบสมุทรเกาหลี เกาหลีใต้ มีสถานะไม่ต่างจากยูเครน ที่ทำหน้าที่เป็นกำแพงกันอุดมการณ์ความคิดทางการเมืองที่แตกต่าง ทั้งยังเป็นสัญลักษณ์อำนาจของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียตะวันออก เช่นเดียวกับญี่ปุ่น และไต้หวัน หากเราพิจารณาภูมิศาสตร์ของคาบสมุทรเกาหลีจะพบว่า ถูกล้อมไปด้วย จีน รัสเซีย และญี่ปุ่น การที่สหรัฐอเมริกาสามารถมีบทบาทในภูมิภาคผ่านเกาหลีใต้ จึงส่งผลดีอย่างยิ่งต่อสหรัฐอเมริกาในการควบคุมอำนาจในภูมิภาคนี้ ดังนั้น เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นในคาบสมุทรเกาหลี จึงเป็นที่น่าจับตาว่า สหรัฐอเมริกาในฐานะผู้นำโลก จะแสดงท่าทีอย่างไรต่อเกาหลีเหนือ และรัสเซีย ดังนั้น พฤติกรรมการแสดงท่าทีของมหาอำนาจ มีผลต่อความสัมพันธ์ของประเทศตัวแทน สอดคล้องกับบทความของ ไชยวัฒน์ คำชู (2561, น. 1) ที่ยกตัวอย่าง การแสดงท่าทีของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อเกาหลีเหนือ และสหภาพโซเวียต ในปี ค.ศ. 1953 ซึ่งเป็นการแสดงท่าทีแข็งกร้าว และละเมิดข้อตกลงปี ค.ศ. 1953 ว่าด้วย Nuclearization นำอาวุธนิวเคลียร์เข้ามาตั้งไว้ที่เกาหลีใต้ สร้างบรรยากาศให้คาบสมุทรเกาหลีตึงเครียดมากขึ้น หรือ อีกหนึ่งตัวอย่าง คือ ความพยายามในการรวมประเทศของสองเกาหลีตั้งแต่ปี ค.ศ. 1972 ทว่าไม่สามารถดำเนินการจนบรรลุเป้าหมายได้ เนื่องจากการแทรกแซงจากชาติมหาอำนาจ

แม้ว่าปัญหาภายในสองเกาหลี เช่น รูปแบบการปกครองที่ต่างกัน ความกังวลระบบทุนนิยมในเกาหลีใต้ ฯลฯ ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าการตัดสินใจเดินทางมาของมหาอำนาจ

มีผลต่อการกำหนดทิศทางประเทศตัวแทนสงครามด้วยเช่นกัน การตัดสินใจดังกล่าวของสหรัฐอเมริกา สอดคล้องกับ จูฬพร เอื้อรักสกุล (2554, น. 1) กล่าวถึงความขัดแย้งของสหรัฐอเมริกากับพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ตั้งแต่เดือนมีนาคม ปี ค.ศ. 1965 จนถึงมกราคม ปี ค.ศ. 1973 จึงไม่น่าแปลกใจว่า แม้สถานการณ์ในคาบสมุทรเกาหลีในปี ค.ศ. 1972 นั้น ไม่ว่าจะป็นทั้งความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีเหนือ และเกาหลีใต้ หรือมหาอำนาจผู้คุมบังเหียนอย่างสหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียต ต่างมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เอื้อบรรยายากาศการสร้าง ความปรองดองให้กับสองเกาหลีได้ ทว่า ความกังวล และหวาดระแวงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ทั้งสองเกาหลียังไม่สามารถรวมกันเป็นหนึ่งได้จวบจนทุกวันนี้ และยิ่งเวลาผ่านไป โอกาสที่ทั้งสองเกาหลีจะรวมกันเป็นหนึ่ง ยิ่งยากมากขึ้นทุกที

จะเห็นได้ว่าความสำคัญของการศึกษาความขัดแย้งทางการเมืองในคาบสมุทรเกาหลี ช่วยให้สามารถเข้าใจบริบทของมหาอำนาจที่ดำเนินกิจกรรมการเมืองระหว่างประเทศ ในคาบสมุทรเกาหลี ส่งผลกระทบโดยตรงต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง และยังสามารถนำหลักคิด มุมมอง วิเคราะห์กรณีอื่น ๆ ที่มีความคล้ายคลึงได้เช่นกัน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

(1) เพื่อศึกษาการดำเนินการทางอุดมการณ์ทางการเมืองของมหาอำนาจสหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียต ในปี ค.ศ. 1945-1953 ที่มีผลต่อการแบ่งแยกของเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้

(2) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาและรัสเซียในปัจจุบันที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในคาบสมุทรเกาหลีใน ค.ศ. 2024

3. สมมุติฐานการวิจัย

(1) ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ เกิดขึ้นเพื่อผลประโยชน์ทางภูมิรัฐศาสตร์ของสองเกาหลี และผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างมหาอำนาจและประเทศที่สนับสนุน

(2) ความแข็งแกร่งอย่างมากของเกาหลีเหนือในปัจจุบันที่ลุกลามอย่างต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์กับความล้มเหลวทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา และปัญหาความขัดแย้งกับต่างประเทศ

4. วิธีการศึกษา

4.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้กรอบแนวความคิดการวิจัยของภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) โดยศึกษากรณีความสัมพันธ์ทางการเมืองบนคาบสมุทรเกาหลีในช่วงปี ค.ศ. 1945-1953 ผ่านงานเขียนของนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ การเมือง และเกาหลีศึกษา รวมถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการโยงความสัมพันธ์ทางมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นในการศึกษา 3 ประเด็นได้แก่

(1) อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตที่มีผลชี้้นำต่อการแบ่งแยกคาบสมุทรเกาหลีในช่วง 1945-1953

(2) การดำเนินการทางการเมืองของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตหลังสงครามเกาหลี

(3) สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองของสองเกาหลีในปัจจุบัน

โดยการศึกษาทั้ง 3 ประเด็นนั้น มีความเชื่อมโยงกับทฤษฎีดุลอำนาจ (Balance of Power Theory)⁵ ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International Relations Theory)⁶ และทฤษฎีสงครามตัวแทน (Proxy War Theory)⁷ จากกรอบการวิจัยดังกล่าว จะทำให้เห็นต้นสายปลายเหตุของปัจจัยความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งอาจคาดคะเนทิศทางอนาคตของสองเกาหลีได้ไม่มากนักด้วยสถานการณ์ในปัจจุบันมีความตึงเครียดค่อนข้างสูงกว่าในอดีตมาก อีกทั้งค่ายผู้นำทั้งสองประเทศตกอยู่ในภาวะสงครามกับประเทศอื่น และสภาพเศรษฐกิจของมหาอำนาจไม่เอื้ออำนวยต่อการสนับสนุนประเทศเบียดเบียนของตนเอง จึงเป็นที่น่าจับตาว่าแนวโน้มทางออกของสองเกาหลีในทศวรรษนี้

เมื่อเชื่อมโยงทฤษฎีทั้ง 3 เข้าด้วยกันจะพบว่า การแก้ปัญหาทางด้านภูมิรัฐศาสตร์มีลำดับขั้นตอนตามแผนภูมิที่ปรากฏด้านล่าง

⁵ ใช้ในการวิเคราะห์การสร้างพันธมิตรและการสนับสนุนทางทหารที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐ-เกาหลีใต้ และสหภาพโซเวียต-เกาหลีเหนือ

⁶ แนวคิดของเสรีนิยมและสังคมนิยม ซึ่งอธิบายเหตุผลของการสร้างพันธมิตรและการแสวงหาผลประโยชน์แห่งชาติ

⁷ รูปแบบของความขัดแย้งที่เกิดจากการสนับสนุนของมหาอำนาจต่อรัฐตัวแทน

แผนภาพที่ 1 ฟังสรุปความเชื่อมโยงระหว่างภูมิรัฐศาสตร์และนโยบายต่างประเทศ

กล่าวคือ การแก้ปัญหาทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างประเทศ จำเป็นต้องพิจารณาด้วยทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (IR Relations Theory) เพื่อกำหนดนโยบายต่างประเทศ (Foreign Policy) เพื่อตอบสนอง หรือตอบโต้ประเทศคู่ขัดแย้งในการรักษาผลประโยชน์ของตนในภูมิภาคนั้น ๆ หรือเรียกได้ว่าเป็นการสร้างสมดุล (Balance of Power) ให้เกิดขึ้น

4.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลทางทุติยภูมิ (Secondary Data) ทั้งในรูปแบบของหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูล ลำดับความสำคัญของเหตุการณ์และองค์ประกอบต่าง ๆ ในการวิเคราะห์และอภิปรายผล โดยได้มีการตั้งคำถามการวิจัย การตั้งสมมติฐาน การทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และอื่น ๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) การตั้งคำถามการวิจัยและกำหนดประเด็นปัญหา : ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นปัญหาสำหรับการทำวิจัยไว้ 2 ประเด็นได้แก่

(1.1) เหตุใดคาบสมุทรเกาหลีถึงถูกแบ่งออกเป็นเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้
ชาติมหาอำนาจมีบทบาทอย่างไรในการแบ่งสองเกาหลีในช่วง ค.ศ. 1945-1953

(1.2) เพราะเหตุใดในช่วงปี ค.ศ. 2023-ปัจจุบัน เกาหลีเหนือถึงมีท่าทีที่แข็งกร้าว
ต่อเกาหลีใต้ เพื่อท้าทายอำนาจของสหรัฐอเมริกามากกว่าที่ผ่านมา

(2) การเก็บรวบรวมข้อมูล : ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ สืบค้นจากแหล่งข้อมูล
ที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ บทความวิจัย ข่าวสาร
ฯลฯ ทั้งในรูปแบบ และออนไลน์ ยกตัวอย่างเช่น ประวัติศาสตร์การทูตสหภาพโซเวียต 2 ลัทธิ
ในรอบ 100 ปี ทุนนิยม สังคมนิยม บทบาทของเกาหลีใต้กับปัญหานิวเคลียร์บนคาบสมุทร
เกาหลี ระหว่างปี ค.ศ. 2000-2018 ความสัมพันธ์ทางการเมืองในยุคสงครามเย็นระหว่าง
สหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกา กรณีศึกษาจากภาพยนตร์เรื่อง Bridge of Spies ฯลฯ โดย
ข้อมูลในการสืบค้นทั้งหมด เกี่ยวข้องกับประเด็นเนื้อหาต่อไปนี้

(2.1) การดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตต่อ
คาบสมุทรเกาหลีในช่วงปี ค.ศ. 1945-1953

(2.2) บทบาทของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตที่มีต่อสองเกาหลีในช่วงหลัง
สงครามเกาหลี

(2.3) มุมมองนักวิชาการไทยเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศ ในช่วงก่อนสงคราม
เกาหลี และหลังสงครามเกาหลีของเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้

(2.4) มุมมองนักวิชาการไทยเกี่ยวกับแนวโน้มบนคาบสมุทรเกาหลีในอนาคต

(3) การวิเคราะห์ผลสรุปผล และอภิปรายผล : อธิบายเหตุผลของสหรัฐอเมริกา และ
สหภาพโซเวียตต่อความต้องการคาบสมุทรเกาหลีไว้ในครอบครองด้วยทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภูมิ
รัฐศาสตร์ และการบริหารจัดการความมั่นคงด้านอุตสาหกรรมทางการเมืองการปกครอง ตลอดจน
วิเคราะห์สถานการณ์คาบสมุทรเกาหลีในปัจจุบัน และแนวโน้มของคาบสมุทรเกาหลีที่อาจ
เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

5. ผลการศึกษา

คาบสมุทรเกาหลี แม้จะเป็นคาบสมุทรเล็ก ๆ ในเอเชียตะวันออก ที่มีลักษณะเป็น
แหลมยื่นออกไปในทะเล แต่ความสำคัญของคาบสมุทรแห่งนี้ในเชิงยุทธศาสตร์ เป็นที่หมายปอง
ของชาติมหาอำนาจทั้งในอดีตและปัจจุบัน จากการศึกษาที่มีประเด็นที่น่าสนใจที่จะกล่าวถึง
ได้แก่ ความสำคัญด้านภูมิรัฐศาสตร์ของคาบสมุทรเกาหลี, ผลพวงจากการความเห็นต่าง
อุตสาหกรรมทางการเมืองคาบสมุทรเกาหลี, ความพยายามในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมใน
ศตวรรษที่ 20 และวิกฤติความสัมพันธ์ระหว่างสองเกาหลี

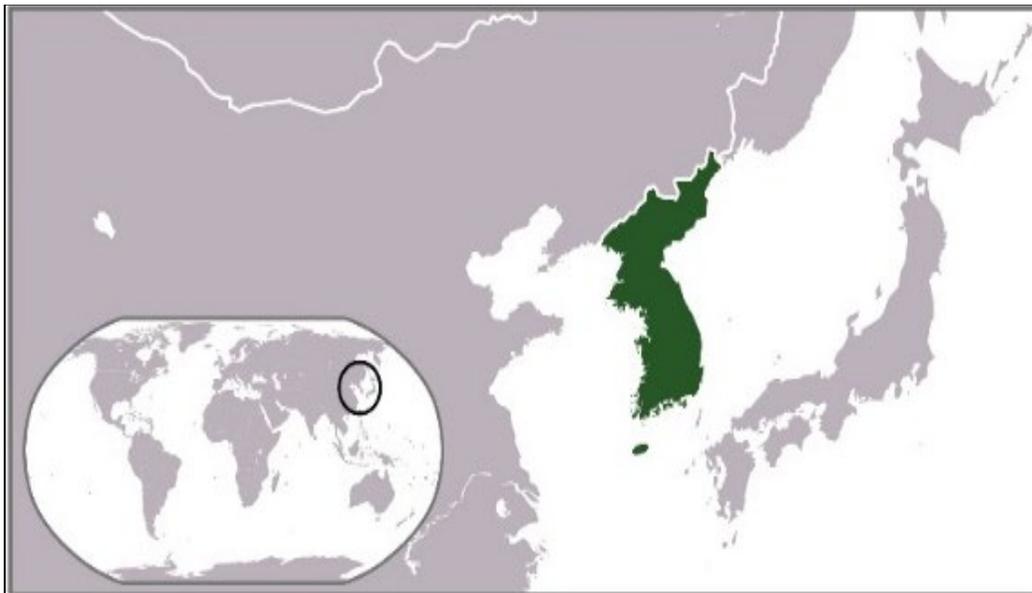
5.1 ความสำคัญด้านภูมิรัฐศาสตร์ของคาบสมุทรเกาหลี

คำว่า “ภูมิรัฐศาสตร์” เป็นคำที่ค่อนข้างได้รับความนิยมสูงมากในช่วงที่เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ โดยคำดังกล่าวเกิดขึ้นจากการรวมศาสตร์ทั้งหมด 3 ศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ รัฐศาสตร์ และการทหาร โดยรวมแล้วสามารถสรุปความหมายของคำว่า ภูมิรัฐศาสตร์ ได้ว่า เป็นการศึกษาลักษณะภูมิศาสตร์ของรัฐ หรือประเทศ ที่ส่งผลต่อนโยบายทางการเมืองระหว่างประเทศ โดยการศึกษาด้านภูมิศาสตร์สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท ได้แก่ ภูมิศาสตร์กายภาพ (Physical Geography) และภูมิศาสตร์มนุษย์ (Human Geography) เมื่อปัญหาทางภูมิศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในบริบทต่าง ๆ เช่น การเมือง การค้า สงครามตัวแทน ฯลฯ จึงต้องใช้ทฤษฎี แนวคิด มุมมองทางรัฐศาสตร์ เพื่อช่วยอธิบายข้อศึกษาเหล่านั้น (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2567, น. 1) ยกตัวอย่างเช่น สงครามการค้าระหว่างจีน กับสหรัฐฯ โดยมาร์ค คักซาร์ ผู้อำนวยการภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท ในฐานะของนักวิชาการ และนักเขียนได้ให้ความหมายของคำว่า ภูมิรัฐศาสตร์ ในบริบทที่ใช้พูดถึงความขัดแย้งระหว่างประเทศในระดับของมหาอำนาจ (ณรงญา ตัญญาพัฒนกุล, 2566, น. 1) หรือในกรณีเป็นสงครามตัวแทน ก็สามารถใช้คำว่า ภูมิรัฐศาสตร์ ได้เช่นกัน เช่น เกาหลีเหนือ-เกาหลีใต้

ความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือ และเกาหลีใต้เกิดขึ้นจากความต้องการครอบครองพื้นที่คาบสมุทรเกาหลีทั้งหมดของสองเกาหลี ภายใต้การผลักดันของสองมหาอำนาจในยุคนั้น ที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกันนั้นคือสหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียต คำถามที่เกิดขึ้นคือ เหตุใดสองมหาอำนาจถึงได้ยอมลงทุนมหาศาลทั้งกำลังพล ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อแย่งชิงความเป็นใหญ่เหนือคาบสมุทรแห่งนี้

Kim (2009) กล่าวไว้ในหนังสือ The Two Koreas and the Great Powers เกี่ยวกับความสำคัญของภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสำคัญของคาบสมุทรเกาหลี “ภูมิศาสตร์คือตัวกำหนดนโยบายต่างประเทศของรัฐต่าง ๆ” เมื่อพิจารณาคาบสมุทรเกาหลี ล้อมรอบไปด้วยจีน ญี่ปุ่น และรัสเซีย ดังนั้น เกาหลีจึงเปรียบได้เหมือนกึ่ง ที่อยู่ท่ามกลางปลาวาฬ เมื่อปลาวาฬสู้รบกัน อย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้

แผนภาพที่ 2 ที่ตั้งคาบสมุทรเกาหลีบนแผนที่โลก

ที่มา: Mapsland (n.d.)

หากย้อนกลับไปในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ความสำเร็จที่แท้จริงของสงครามโลกครั้งที่ 2 แบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายได้แก่สัมพันธมิตร และอักษะ โดยประเทศผู้นำหลักฝ่ายพันธมิตรได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส สหภาพโซเวียต และสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศผู้นำฝ่ายอักษะ ได้แก่ เยอรมนี อิตาลี และญี่ปุ่น หลังจากที่ผู้นำฝ่ายอักษะทั้งหลาย ยอมแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1945 ประเทศมหาอำนาจฝ่ายสัมพันธมิตรที่มีชัยร่วมกันก็แสดงจุดยืน เพื่อสานต่ออุดมการณ์ทางการเมืองของตนที่ได้ปูทางไว้ก่อนหน้านี้ กล่าวคือ ภายหลังจากการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการเข้าปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในดินแดนที่ญี่ปุ่นเคยบุกยึดนั้น สหภาพโซเวียตมีความต้องการในการเข้าปลดอาวุธในคาบสมุทรเกาหลีอย่างมีนัย อเมริกาไม่ได้ตอบตกลง แต่ให้เข้าปลดอาวุธในส่วนอื่นแทน

เมื่อพิจารณาความต้องการของโซเวียตที่จะเข้าปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในคาบสมุทรเกาหลี กล่าวได้ว่ามีความพยายามที่จะแทรกซึมอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ไปยังประชาชนเกาหลีฝั่งเหนือเพื่อสร้างความได้เปรียบในภูมิภาคนี้ ซึ่งเป็นระบอบดังกล่าวถูกใช้ในโซเวียตและจีนอยู่ก่อนแล้ว และมีโอกาสในการประสบความสำเร็จค่อนข้างสูง เพราะชาวเกาหลีส่วนเหนือบางส่วนโดยเฉพาะกลุ่มพรรคการเมืองต่อต้านญี่ปุ่นให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงส่งผลต่อความกังวลของสหรัฐอเมริกา เพราะเชื่อว่า หากปล่อยให้ทั้งคาบสมุทรเกาหลีมีระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ เป็นไปได้ว่า ประเทศต่าง ๆ ในแถบเอเชียแปซิฟิกก็อาจถูกแทรกซึมจนกลายเป็นประเทศระบอบปกครองคอมมิวนิสต์ด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับทฤษฎีเฮินริชโดมิโน (Heinrich Domino Theory) ให้คำอธิบายโดยใช้ตัวโดมิโน 5 ตัว พุดถึงอันตรายที่เกิดขึ้นกับตัวแรก หากล้มลงตัวต่อไปก็จะล้มตามไปด้วย (Rahiman, 2018) อีกประการหนึ่ง

ในฐานะผู้นำโลกเสรีของสหรัฐฯ ก็อาจขาดความน่าเชื่อถือในเวทีโลกในฐานะชาติมหาอำนาจ ความพยายามทั้งหลายของสหรัฐฯ ที่สั่งสมบารมีมาก็จะหมดสิ้นความหมาย

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ลักษณะทางภูมิรัฐศาสตร์ของคาบสมุทรเกาหลี ที่ตั้งอยู่ตรงกลางระหว่างมหาอำนาจทั้ง 3 ได้แก่ จีน รัสเซีย และญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นแพ้สงครามฯ จึงตกอยู่ภายใต้การควบคุมของสหรัฐอเมริกาจวบจนปัจจุบัน ดังนั้น จะเหลือเพียงจีน และ รัสเซียเท่านั้น เพื่อรักษาสมดุลการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การควบคุม การขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ สหรัฐอเมริกาจึงต้องเข้ามามีบทบาทในคาบสมุทรเกาหลี อย่างเร็วที่สุด จึงอาจกล่าวได้ว่า สงครามเกาหลีมิใช่สงครามที่เกิดขึ้นเพราะความขัดแย้งระหว่าง เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้เพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลพวงจากการแข่งขันเรื่องดุลอำนาจของ มหาอำนาจในช่วงสงครามเย็น นำมาซึ่งปัญหาด้านภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ทำให้ต้อง กำหนดการจัดการแก้ไขความขัดแย้งทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ และกลายเป็นนโยบายต่างประเทศ ซึ่งต้องใช้การวิเคราะห์จากทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อกำหนดรูปแบบในการรับมือ เช่น การสร้างสมดุลอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกาสนับสนุนเกาหลีใต้ เพื่อถ่วงดุลกับจีน เกาหลีเหนือ และสหภาพโซเวียต การทูต การสร้างพันธมิตร การพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกัน และการปฏิบัติ ภารกิจรักษาสันติภาพ เป็นต้น (Michael, 2001)

จากรายงานปี ค.ศ. 2024 โดยกองทุนยุทธศาสตร์การพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์ เกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่าง ภูมิรัฐศาสตร์และการกำหนดนโยบายต่างประเทศ กล่าวเกี่ยวกับความเสี่ยงทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical Risks) ในปัจจุบัน 10 ประการ ได้แก่ 1) การโจมตีทางไซเบอร์ครั้งใหญ่ 2) การโจมตีของผู้ก่อการร้ายครั้งใหญ่ 3) การแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์สหรัฐฯ-จีน 4) การแยกส่วน เทคโนโลยีระดับโลก 5) ความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย-นาโต 6) ความตึงเครียดในอ่าวเปอร์เซีย 7) วิกฤตการณ์ทางการเมืองในตลาดเกิดใหม่ 8) ความขัดแย้งของเกาหลีเหนือ 9) นโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ 10) การแยกตัวของยุโรป เมื่อพิจารณาความขัดแย้งต่าง ๆ พบว่า ข้อที่ 8 เป็นความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ในคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งอาจต้องจับตาท่าที ของมหาอำนาจสหรัฐอเมริกา รัสเซีย จีน เกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศเพื่อรักษาสมดุลในภูมิภาค รวมถึงทั้งสองเกาหลีด้วยเช่นกัน

5.2 ผลพวงจากการความเห็นต่างอุดมการณ์ทางการเมืองคาบสมุทรเกาหลี

กล่าวได้ว่า “สงครามเกาหลี” เป็นหนึ่งในสงครามตัวแทนระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองของชาติมหาอำนาจในศตวรรษที่ 20 (Wasawat Lukharang, 2561, น. 1) โดยสงครามดังกล่าวนี้ ชาติมหาอำนาจที่กล่าวถึงนั้นคือ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต สนับสนุนสงคราม ทางด้านการเงิน การทหาร อาวุธ เชื้อเพลิง และเสบียง แต่หากพิจารณาถึงสถานการณ์การเมือง ภายในคาบสมุทรเกาหลีหลังได้รับเอกราชจากญี่ปุ่น มีนัยสำคัญที่มีกลุ่มผู้นำเป็นขบวนการ ขั้วเคลื่อนอยู่เบื้องหลัง

ในช่วงที่เกาหลีอยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นอย่างเบ็ดเสร็จ (ค.ศ. 1910-1945) ชาวเกาหลีมีความพยายามหลายครั้งในการต่อต้านญี่ปุ่น และเรียกร้องเอกราช เช่น ในวันที่

1 มีนาคม ค.ศ. 1919 (The March First Movement) ซึ่งเดิมทีมีกำหนดในวันที่ 3 มีนาคม ค.ศ. 1919 เนื่องจากตรงกับวันแห่งพระศพพระเจ้าโคจง และคาดว่าคงมีประชาชนชาวเกาหลีจำนวนมากพร้อมมือในการประท้วงครั้งนี้ แต่ที่ต้องเปลี่ยนเป็นวันที่ 1 มีนาคม เพราะเกรงว่าทางการญี่ปุ่นจะรู้ทันและเข้าต่อต้าน จึงได้เปลี่ยนเป็นวันดังกล่าว การชุมนุมในครั้งนี้นี้อประกอบไปด้วยผู้คนหลายกลุ่มทั้งชาวบ้านทั่วไป กลุ่มศาสนาต่าง ๆ นักเรียนนักศึกษาทั้งในคาบสมุทรเกาหลี และที่ศึกษา ณ ประเทศญี่ปุ่น ผลจากการประท้วงครั้งนี้ส่งผลให้ญี่ปุ่นใช้กองกำลังตำรวจและทหารปราบปรามอย่างรุนแรง เหตุการณ์ในครั้งนั้นมีผู้ถูกจับกุมทั้งสิ้นจำนวน 46,948 คน เสียชีวิต 7,509 คน และได้รับบาดเจ็บ 15,961 คน (วิเชียร อินทะสี, 2543, น. 35-47) ความพยายามในการเรียกร้องอิสรภาพจากญี่ปุ่นของชาวเกาหลีได้ดำเนินการหลายวิธีการ หนึ่งในวิธีการที่ค่อนข้างสำคัญ เพราะนำมาซึ่งการแบ่งแยกประเทศภายหลังคือการตั้งรัฐบาลพลัดถิ่น

ในช่วงการปกครองของญี่ปุ่น ชาวเกาหลีที่ลี้ภัยอาศัยอยู่ที่ต่างประเทศ เช่น แมนจูเรีย โซเวียต ฮาวาย เซี่ยงไฮ้ ฯลฯ ต่างคิดหาหนทางที่จะรวมศูนย์กลางของเกาหลี เพื่อปลดแอกเกาหลีจากญี่ปุ่น โดยในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1919 ได้มีการจัดตั้งรัฐบาลเกาหลีพลัดถิ่น (Provisional Government of the Republic of Korea: PGRK) ที่กรุงเซี่ยงไฮ้ โดยมีผู้นำคนสำคัญคือ ดร. อี ซึง มั่น ซึ่งอุดมการณ์สำคัญทางการเมืองของเขา คือศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย สนับสนุนอเมริกา และต่อต้านคอมมิวนิสต์

ในขณะเดียวกัน ชาวเกาหลีอีกกลุ่มหนึ่งที่อยู่บริเวณดินแดนตอนเหนือของคาบสมุทรเกาหลี และพื้นที่ไซบีเรีย เดิมมีพื้นฐานได้รับการถ่ายทอดแนวคิดคอมมิวนิสต์มาจากบรรพบุรุษที่อาศัยอยู่ดินแดนแถบนี้มาก่อน รวมถึงกลุ่มคนเกาหลีจากที่อื่น ที่เชื่อว่าการดำเนินการเรียกร้องเอกราชแบบสันติวิธี ไม่สามารถปลดแอกเกาหลีจากญี่ปุ่นได้ โดยเฉพาะผู้นำที่ชื่อ อี ทง ฮวี ที่เดิมเคยร่วมมือกับรัฐบาลพลัดถิ่นจัดตั้งรัฐบาลขึ้น และได้เปลี่ยนแนวทางเข้าร่วมกับกลุ่มคอมมิวนิสต์พรรคบอลเชวิค และก่อตั้งพรรคสังคมนิยมเกาหลี ในวันที่ 11 พฤษภาคม ค.ศ. 1918 ดำเนินการต่อสู้เพื่อเอกราชของเกาหลีภายใต้การสนับสนุนของกลุ่มประเทศเครือขายคอมมิวนิสต์ (Yun, 2017)

เห็นได้ชัดแจ้งว่าการความแตกแยกทางความคิดทางอุดมการณ์ทางการเมืองของชนชั้นผู้นำในสังคมนเกาหลี มีการแบ่งแยกตั้งแต่ก่อนเกิดสงครามเกาหลี โดยทั้งผู้นิยมแนวคิดประชาธิปไตย และสังคมนิยม ต่างเชื่อว่า แนวทางที่ตนเองเลือกนั้น ท้ายที่สุดจะสามารถปลดแอกเกาหลีจากการเป็นเมืองขึ้นของญี่ปุ่นได้สำเร็จ ยกตัวอย่างเช่นผู้นำฝ่ายประชาธิปไตยคนสำคัญของเกาหลีในช่วงนั้น คือ อี ซึง มั่น (Syngman Rhee) มีความเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ว่าหนทางแห่งประชาธิปไตย จะนำเกาหลีให้มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศในตะวันตกที่เขาเคยมีประสบการณ์พบเจอ (วิเชียร อินทะสี, 2551, น. 57-79)

ความขัดแย้งของโลกสมัยใหม่ สหรัฐอเมริกามีความพยายามในการหาสมาชิกเข้าค่ายเสรีประชาธิปไตย ไม่น้อยไปกว่ากลุ่มของบอลเชวิค ซึ่งมีวลาดีเมียร์ เลนิน เป็นเลขาธิการกลางในการพยายามขยายอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ โดยจะเห็นจากการที่ผู้นำสหรัฐหลายคน

กล่าวเกี่ยวกับนโยบายประชาธิปไตยที่พวกเขาเชื่อว่าจะนำพาโลกไปสู่ความมีเสถียรภาพ ทั้งนี้ สหรัฐต้องมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน เช่น ในช่วงใกล้สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 1 (1914-1918) ประธานาธิบดีวูดโรว์ วิลสัน (Woodrow Wilson) ได้ถ่ายทอดนโยบาย Wilsonian idealism (อุดมการณ์ของวิลสัน)⁸ ซึ่งมีแนวทาง 14 ประการ มีเนื้อหาหลักกล่าวถึง หลักสิทธิมนุษยชน การเคารพต่อการตัดสินใจของประชาชน ความร่วมมือระหว่างประเทศ ความเป็นอิสระของชาติและการกำหนดอนาคตของตนเอง ซึ่งแนวทางเหล่านี้ สร้างความหวังให้กับคนเกาหลีทั่วทั้งคาบสมุทรที่กำลังตกเป็นเมืองขึ้นจักรวรรดิญี่ปุ่นอยู่ในขณะนั้น (วิเชียร อินทะสี, 2543, น. 35-47) จากนโยบายบนแนวทางประชาธิปไตยดังกล่าว นำมาซึ่งการประชุมใหญ่เพื่อเรียกร้องเอกราชของชาวเกาหลีในวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 1919

ส่วนความพยายามของค่ายคอมมิวนิสต์นั้น สมาชิกพรรคแรงงานในสหภาพโซเวียต และจีนมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากชาวเกาหลีมีความพยายามในการขับไล่อิทธิพลญี่ปุ่นในคาบสมุทรเกาหลี จึงได้ร่วมกับผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์ต่อต้านกองทัพญี่ปุ่นในลักษณะของการเผชิญหน้า ซึ่งต่างจากค่ายประชาธิปไตยที่มีความมุ่งมั่นในการใช้สันติในการแก้ปัญหา กระทั่งในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ได้มีการก่อตั้ง "กลุ่มคอมมิวนิสต์เกาหลี" และการตั้งฐานในแมนจูเรีย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการต่อสู้และความตึงเครียดทางการเมืองอยู่แล้ว จากการสนับสนุนโดยสหภาพโซเวียตช่วยให้กลุ่มคอมมิวนิสต์เกาหลีสามารถสร้างอำนาจในภูมิภาคนี้ในภายหลัง (วิเชียร อินทะสี, 2559, น. 1-20)

5.3 การแข่งขันทางอุดมการณ์ในศตวรรษที่ 20

จากความเห็นต่างทางการเมืองตั้งแต่ช่วงยุคอาณานิคมญี่ปุ่น ลูกหลานบานปลายกลายเป็น “สงครามเกาหลี” และกลายเป็นเกาหลีเหนือ-เกาหลีใต้ในปัจจุบัน เกิดจากความพยายามในการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทางการเมืองให้มีผลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ในคาบสมุทรเกาหลี ภายใต้การสนับสนุนของโลกเสรีประชาธิปไตย และโลกสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ โดยสามารถพิจารณาได้จากกรณีการณ์ของมหาอำนาจ 2 ช่วง คือก่อนสงครามเกาหลี และหลังสงครามเกาหลี

ในช่วงก่อนสงครามเกาหลี มหาอำนาจทั้งสหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียตมีท่าทีเป็นนัยต่อคาบสมุทรเกาหลีตั้งแต่ก่อนปลดอาวุธทหารญี่ปุ่น โดยได้หารือกัน ณ กรุงโคโรเกี่ยวกับการเป็นเอกราชของเกาหลี โดยให้เหตุผลว่าเกาหลีเป็นประเทศเกิดใหม่ จำเป็นต้องให้ประเทศอื่นช่วยดูแลความเรียบร้อยจนกว่าจะมีความพร้อมในการปกครองตนเอง กระบวนการนี้เรียกว่า “ภาวะทรัสตี” (วิเชียร อินทะสี, 2561, น. 130-131) โดยที่มิได้มีการถามความสมัครใจของคนเกาหลีแต่อย่างใด อีกทั้ง สหรัฐอเมริกายังใช้สิทธิในการเป็นผู้นำสงครามโลก

⁸ อุดมการณ์ของวิลสันหมายถึงหลักการนโยบายต่างประเทศของประธานาธิบดีวูดโรว์ วิลสัน ซึ่งเน้นที่ประชาธิปไตย เพื่อกำหนดแนวทางของตนเอง และการส่งเสริมสันติภาพผ่านความร่วมมือระหว่างประเทศ แนวทางนี้มุ่งหวังที่จะปรับเปลี่ยนระเบียบโลกหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยสนับสนุนการจัดตั้งสันนิบาตชาติ และส่งเสริมให้โลกสงบสุขด้วยระบอบประชาธิปไตย สะท้อนถึงความเชื่อมั่นต่อความก้าวหน้าของมนุษย์และการปกครองระหว่างประเทศ

ครั้งที่ 2 แบ่งสัดส่วนสิทธิการเข้าปลดอาวุธทหารญี่ปุ่น ทั้งในคาบสมุทรเกาหลี ญี่ปุ่น และบางพื้นที่ของจีน ซึ่งเรื่องดังกล่าวไม่เกินความคาดเดาของโซเวียต เป็นผลให้วันที่ 9 สิงหาคม ค.ศ. 1945 กองกำลังของโซเวียตเดินทางเข้าคาบสมุทรเกาหลีฝั่งเหนือ เพื่อเตรียมปลดอาวุธทหารญี่ปุ่น ก่อนที่ญี่ปุ่นจะประกาศยอมแพ้ในอีกไม่กี่วัน นั้นเป็นเพราะโซเวียตมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการขยายประเทศคอมมิวนิสต์ให้เป็นบริวารมากขึ้น (จอห์น เค แฟร์แบงก์, เอ็ดวิน โอ โรเซาเออร์, และแอลเบิร์ต เอ็ม เครก, 2021) ในด้านของสหรัฐอเมริกาค่อนข้างมีความกังวลอย่างเห็นได้ชัดต่อท่าทีของสหภาพโซเวียต เพราะหลักจากที่โซเวียตได้ส่งทหารเข้าดินแดนเกาหลีส่วนเหนือ สหรัฐอเมริกาก็ได้ส่งทหารเข้าในเกาหลีส่วนใต้ทันที

ตลอดจนท่าทีของทั้งสองมหาอำนาจในการประชุมคณะกรรมการร่วมเพื่อหารือแนวทางการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวเกาหลีที่สองมหาอำนาจต่างฝ่ายตามถ่วงดุลอำนาจกัน จนการประชุมทั้ง 2 รอบล้มเหลว เนื่องจากทั้งสองฝ่ายต่างต้องการให้คนของตนเองเข้าไปมีบทบาทในการประชุม เพื่อรักษาผลประโยชน์ การบริหารระบบภายในทางการเมืองของตนไว้ กระทั่งสหประชาชาติยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ โดยได้จัดตั้งคณะกรรมการธิการชั่วคราวของสหประชาชาติว่าด้วยปัญหาเกาหลี (U.N. Temporary commission on Korea: UNTOCK) จากหลายชาติสมาชิก เพื่อดำเนินการจัดกาเลือกตั้งในคาบสมุทรเกาหลี ทว่าปัญหาคือสหภาพโซเวียตไม่ยินยอมให้คณะกรรมการธิการเดินทางเข้าในส่วนเหนือ เป็นผลให้การเลือกตั้งจัดได้เพียงส่วนใต้เท่านั้น ท่ามกลางการถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักว่าการกระทำดังกล่าวเป็นเจตนาของชาติมหาอำนาจในการแบ่งแยกคาบสมุทรเกาหลี (สาธิต สนุทรพันธุ์, 2565, น. 45-50) กระทั่งในวันที่ 10 พฤษภาคม ค.ศ. 1948 การเลือกตั้งครั้งแรกในคาบสมุทรเกาหลีเกิดขึ้นที่ส่วนใต้ และได้ประธานาธิบดีชื่อ อีซุงมัน (Lee Seung Man) เกาหลีส่วนใต้จึงได้ประกาศเอกราชในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1948 เป็น “สาธารณรัฐเกาหลี (Republic of Korea)” โดยมีสหประชาชาติเป็นผู้รับรองความเป็นเอกราชของเกาหลีใต้ อีก 10 วันต่อมา (25 สิงหาคม ค.ศ. 1948) เกาหลีส่วนเหนือได้จัดการเลือกตั้งขึ้น และมีมติในวันที่ 3 กันยายน ในปีเดียวกัน ให้นายคิม อิล ซ็อง (Kim Ill Sung) เป็นผู้นำสูงสุด พร้อมทั้งประกาศเป็นสาธารณประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (Democratic People's Republic of Korea) ในวันที่ 9 กันยายน ค.ศ. 1948 โดยมีสหภาพโซเวียตให้การรับรองเอกราชของเกาหลีเหนือ

ความสำเร็จครั้งสำคัญที่สุดของสองมหาอำนาจที่มีต่อคาบสมุทรเกาหลีเหนือ คือ การผลักดันสถานการณ์ความตึงเครียดและนำไปสู่สงครามเต็มรูปแบบในคาบสมุทรฯ สหรัฐอเมริกามีความมั่นใจอย่างมากสำหรับสงครามเกาหลี เนื่องจากหากประเมินความสามารถทางด้านอาวุธไม่ว่าจะเป็นกำลังพล หรืออาวุธยุทโธปกรณ์สหรัฐมีความพร้อมมากกว่าเกาหลีเหนือ เช่น สหรัฐฯ มีอาวุธที่เคยทำให้ญี่ปุ่นต้องยอมศิโรราบ หรือต่อให้เกาหลีเหนือมีสหภาพโซเวียตคอยให้การสนับสนุน หรือมีประเทศพันธมิตรอย่างจีนก็ตาม แสนยานุภาพคงไม่สามารถเทียบเท่าสหรัฐฯ ในตอนนั้นได้ เพราะความจริงแล้วแม้สหรัฐฯ จะเป็นผู้นำในการต่อต้านการแผ่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ทั่วโลก แต่ยังมีประเทศอื่น ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือ โดยเฉพาะประเทศฝั่งยุโรปที่เคยได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐด้านเศรษฐกิจผ่านแผนการมาร์แชลล์

(Marshall Plan)⁹ กว่า 10 ประเทศ และยังมีกลุ่มประเทศที่เป็นสมาชิกสหประชาชาติหนุนหลังอีกด้วย

5.4 วิกฤติความสัมพันธ์ของสองเกาหลี

หลังเสร็จสิ้นสัญญาหยุดยิงสงครามเกาหลี (The Korean War Armistice Agreement) ในวันที่ 27 กรกฎาคม ค.ศ. 1953 โดยมีผู้ลงนามสำคัญคือสหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต เกาหลีเหนือ และเกาหลีใต้ แม้เกาหลีทั้งสองฝ่ายจะมีสัญญาอนุญาตให้หยุดยิง แต่ได้มีการวางกำลังทหารรักษาการบริเวณแนวชายแดนเส้นขนานที่ 38 ของเกาหลีทั้งสองฝั่งตั้งแต่ออดีตจนถึงปัจจุบัน เกาหลีทั้งสองถูกแบ่งออกโดยชั่วคราวทางการเมืองอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม แต่ละขั้วพยายามรักษาและสานความสัมพันธ์กันมหาอำนาจ เพื่อพยุงบความมั่นคงเสถียรภาพทางการเมืองของตน

ในช่วงแรกเกาหลีเหนือพยายามวางตัวเป็นกลาง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับสหภาพโซเวียต และจีน เพราะนอกจากทั้งสองประเทศจะเป็นศูนย์รวมอำนาจ แสตนยานุภาพของโลกคอมมิวนิสต์แล้ว ยังเป็นผู้สนับสนุนหลักของเกาหลีเหนือจนทำให้สามารถแยกประเทศได้ตามที่ต้องการ แต่ภายหลัง ความสัมพันธ์ของเกาหลีเหนือกับโซเวียตเริ่มแยกลง เนื่องจากผู้นำของโซเวียต ครุสชอฟ มีนโยบายฝักใฝ่สันติ ทำให้ผู้นำเกาหลีเหนือ คิม อิลซุงไม่พอใจ เพราะเจตนาของเขาคือการรวมประเทศเป็นหนึ่งเดียวภายใต้ธงคอมมิวนิสต์ ทำให้เกาหลีเหนือเริ่มให้ความสำคัญกับจีนแผ่นดินใหญ่มากขึ้นเพราะมีอุดมการณ์คล้ายกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลายในปี ค.ศ. 1991 รัสเซียต้องปรับตัวทางการเมืองเป็นอย่างมาก สืบเนื่องจากเหตุผลทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ ทำให้เกาหลีเหนือเข้าหาจีนอย่างเต็มตัว ในขณะเดียวกันยังคงสานความสัมพันธ์เรื่อย ๆ กับโซเวียตผ่านการเยี่ยมเยียนเพราะมีชายแดนติดกัน (มณฑลฉ่านนิงท์ ชุนกู่ที้, 2522, น. 19-45)

ความตึงเครียดบนคาบสมุทรเกาหลีหลังสงครามเกาหลี มีประเด็นที่เป็นปัจจัยหลัก นั่นคือกรณีอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ เกาหลีเหนือเริ่มดำเนินนโยบายโครงการอาวุธนิวเคลียร์ตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 60 โดยในปี ค.ศ. 1962 เกาหลีเหนือได้ประสบความสำเร็จในการสร้างเตาปฏิกรณ์ปรมาณู IRT-2000 และในปี ค.ศ. 1965 ประสบความสำเร็จในการทดลองปฏิกิริยาฟิชชัน และเพิ่มพัฒนาชีปนาวุธตั้งแต่ปี ค.ศ. 1974 จึงเห็นได้ชัดว่า เกาหลีเหนือมีความพยายามที่จะพัฒนาอาวุธขั้นสูง เพื่ออำนาจการต่อรองในเวทีโลก (อรพรรณ จันทร์เทา, 2561, น. 228) อย่างไรก็ตาม ความพยายามของเกาหลีใต้ในการรักษาความสมดุลเกมการเมือง และต่อ ยอดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดคาบสมุทรเกาหลีเช่น จีน ญี่ปุ่น รัสเซีย เพื่อกดดันเกาหลีเหนือต่อความพยายามในการคุกคาม และข่มขู่ อีกหนึ่งประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ คือทัศนคติของประชาชนสองเกาหลีต่างมองว่าตนเองดีกว่าอีกฝ่าย

⁹ แผนมาร์แชลล์ หรือแผนงานฟื้นฟูยุโรป เป็นแผนการของสหรัฐอเมริกาที่ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ประเทศยุโรปตะวันตก เพื่อฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมขึ้นมาใหม่หลังจากได้รับความเสียหายอย่างหนักจากสงครามโลกครั้งที่สอง มีประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือทั้งหมด 18 ประเทศ รวมเป็นเงินทั้งหมดกว่า 12 พันล้านเหรียญสหรัฐ

ซึ่งความคิดเหล่านี้เป็นไปตามที่ผู้นำประเทศต้องการให้เป็น ยกตัวอย่างกรณี ปัญหาการเมืองในเกาหลีใต้ รัฐมักกล่าวหาผู้เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองว่าเป็น “พวกฝักใฝ่คอมมิวนิสต์” หรือ “สายลับของเกาหลีเหนือ” มีการกำหนดบทลงโทษที่ค่อนข้างรุนแรงตั้งแต่จำคุก ไปถึงขั้นประหารชีวิต ประเด็นนี้เห็นได้ชัดเจนว่ารัฐบาลเกาหลีใต้ตั้งแต่สาธารณรัฐที่ 1-5 ค่อนข้างที่จะต่อต้านเกาหลีเหนืออยู่พอสมควร ดังนั้น นอกจากปัญหาความขัดแย้งด้านอาวุธแล้ว ยังมีการสร้างความเกลียดชังของสองเกาหลีด้วยเช่นกัน (จักรกริช สังขมณี, 2563, น. 1)

อย่างไรก็ตาม การแสดงออกในเวทีโลก มักเห็นรัฐบาลสองเกาหลีมีความพยายามรักษาความสัมพันธ์ที่ดี เพื่อหลีกเลี่ยงการปะทะกัน ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้ นโยบายความสัมพันธ์ขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้นำในช่วงนั้นด้วย ยกตัวอย่างเช่น ในสมัยสาธารณรัฐที่ 1 ประธานาธิบดีอี ซึงมัน ของเกาหลีใต้ ค่อนข้างมีทัศนคติเชิงลบต่อระบอบคอมมิวนิสต์ จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองเกาหลีไม่ค่อยสู้ดีนัก ไม่มีมีความพยายามพัฒนาความสัมพันธ์อย่างจริงจัง นั่นอาจเป็นเพราะ อี ซึงมัน ต้องสละวาทกับการรับมือปัญหาการเมืองภายในประเทศ (บุญวัฒน์ สว่างวงศ์, 2559, น. 69-70) แต่ในสมัยของประธานาธิบดีพัก จ็องฮี เริ่มมีการใช้นโยบายเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติบนคาบสมุทร และมีการเจริญสัมพันธ์ไมตรีอย่างเป็นทางการครั้งแรกในวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ. 1971 นำมาสู่การแถลงการณ์ร่วมกัน ในปี ค.ศ. 1972 เกี่ยวกับการรวมชาติอย่างสันติ โดยปราศจากการแทรกแซงจากชาติอื่น (บุญยพรรณ ลิมย้งเจริญ, 2562, น. 34-69) นับว่าแถลงการณ์ฉบับนี้เป็นฉบับแรกที่สองเกาหลีสร้างข้อตกลงร่วมกันเพื่อสันติครั้งแรก กระนั้น เมื่อมีการแทรกแซงของมหาอำนาจต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งของสองเกาหลี นำมาซึ่งการแสดงออกด้วยท่าทีที่แข็งกร้าวเสมอ โดยเฉพาะเมื่อเกาหลีเหนือสามารถทดสอบอาวุธนิวเคลียร์ได้สำเร็จในปี ค.ศ. 2006 อำนาจต่อรองของเกาหลีเหนือเพิ่มมากขึ้น แต่นั่นก็ต้องแลกกับการถูกประณาม และถูกคว่ำบาตรจากสหประชาชาติและนานาชาติด้วยเช่นกัน (ภาสุรี พัฒนาวิสุทธ, 2563, น. 6-7)

6. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

บทบาทของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตต่อคาบสมุทรเกาหลีนั้น มีผลต่อชาวเกาหลีตั้งแต่ช่วงที่คาบสมุทรเกาหลีตกเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิญี่ปุ่น โดยอุดมการณ์ทางการเมืองดังกล่าวถูกรับช่วงต่อจากปัญญาชนชาวเกาหลี และส่งต่อให้คนภายในประเทศ (Baik, 2021) นำมาซึ่งการรวมกลุ่มคนเกาหลีที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกัน เพื่อวางแผนและดำเนินการปลดแอกเกาหลีจากญี่ปุ่น กระทั่งภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียต ได้ดำเนินนโยบายด้วยตนเองอย่างมีนัยสำคัญ เริ่มตั้งแต่การรุกเข้าปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในคาบสมุทรเกาหลี การสร้างเครือข่ายให้กับคนเกาหลีที่อยู่ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ความพยายามในการผลักดันระบอบการปกครองของตนเองให้กับสองเกาหลี การให้ความช่วยเหลือด้านเงินบริจาค อาหาร และกำลังยุทโธปกรณ์ ฯลฯ ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นจากการหวังผลประโยชน์ทางการเมืองทั้งสิ้น เช่น สหรัฐอเมริกาสูญเสียเงินไปกับการทำสงครามเกาหลีตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950-1953 เป็นจำนวนเงินถึง 2 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ (\$20 billion) (Expert

Insights, 2017) เช่นเดียวกับสหภาพโซเวียตที่ใช้เม็ดเงินจำนวนมหาศาลเพื่อสนับสนุนเกาหลีเหนือทางด้านการทหาร และด้านเศรษฐกิจ

ภายหลังสัญญาหยุดยิงในปี ค.ศ. 1953 ความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจกับสองเกาหลีมีความเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น ช่วงแรกหลังสงครามเกาหลีสงบลง เกาหลีเหนือดำเนินนโยบายวางตัวเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่สหภาพโซเวียตหรือจีน จึงทำให้ได้รับความช่วยเหลือจากทั้งสองฝ่าย แต่ในปี ค.ศ. 1962 สหภาพโซเวียตมีนโยบายการต่างประเทศที่นุ่มนวลเอนเอียงไปในเชิงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มิได้มีความพยายามในการขยายลัทธิคอมมิวนิสต์เหมือนแต่ก่อน จึงได้เกิดความขัดแย้งกับเกาหลีเหนือ ซึ่งมีประธานาธิบดีคิม อิล ซุง เป็นผู้นำอยู่ในขณะนั้น ความขัดแย้งรุนแรงถึงขั้นที่สหภาพโซเวียตตัดความช่วยเหลือทั้งหมดที่ให้แก่เกาหลีเหนือ ด้วยเหตุดังกล่าว เกาหลีเหนือจึงต้องสานความสัมพันธ์กับจีนอย่างเลี้ยมมีได้ ทว่า เมื่อใดก็ตามที่เกาหลีเหนือเกิดความขัดแย้งขึ้นกับจีน เกาหลีเหนือก็จะสานไมตรีกับสหภาพโซเวียตอีก เช่นเหตุการณ์ความขัดแย้งกรณีดินแดนเทือกเขาแพ็กทู เป็นต้น (วิเชียร อินทะสี, 2543)

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกานั้นค่อนข้างเป็นไปได้ด้วยดี สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนเกาหลีใต้ในหลายมิติทั้งการเงิน อาหาร อาวุธ กำลังพล การศึกษารวมถึงตลาดใหม่ ๆ ตั้งแต่สมัยสาธารณรัฐที่ 1 นำโดยประธานาธิบดี อี ซึง มั่น คนเกาหลีใต้จึงค่อนข้างมีความนิยมชมชอบสหรัฐอเมริกามากกว่าประเทศอื่น ๆ ในฐานะผู้นำเศรษฐกิจและความเจริญ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คนเกาหลีให้ความสำคัญกับการเลือกผู้นำสหรัฐฯ ไม่น้อยไปกว่าเลือกผู้นำตนเอง เพราะเชื่อว่า อำนาจของผู้นำสหรัฐฯ มีผลต่อความสัมพันธ์ด้านภูมิรัฐศาสตร์ และเศรษฐกิจระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออก (นที เจียมเจริญ, 2545)

ภายใต้การนำของมหาอำนาจทั้งสอง เกาหลีเหนือ และเกาหลีใต้แทบไม่มีความเป็นไปได้ที่ทั้งสองแผ่นดินนี้ จะกลับเป็นหนึ่งเดียวกันได้อีกครั้ง หากพิจารณาจากผลประโยชน์ทางภูมิรัฐศาสตร์ และเศรษฐกิจที่ทั้งสองมหาอำนาจได้รับ โดยวิเคราะห์ได้ 3 ประเด็นได้แก่ 1) ความมั่นคงทางทหารและยุทธศาสตร์ 2) ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และ 3) ความร่วมมือทางการเมืองเพื่อรักษาดุลอำนาจจากประเทศอุดมการณ์ฝ่ายตรงข้าม (ฉัตรวดี จินดาวงษ์, 2653)

ทว่าภายหลังปี ค.ศ. 2006 สถานการณ์ความตึงเครียดในคาบสมุทรเกาหลีจึงไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป เนื่องจากเกาหลีเหนือได้ประกาศอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับความสำเร็จในการทดสอบอาวุธนิวเคลียร์เป็นครั้งแรก กระทั่งในศตวรรษที่ 21 เกาหลีเหนือประสบความสำเร็จในการปล่อยดาวเทียมสอดแนมเข้าสู่วงโคจรได้สำเร็จ และได้มีการทดลองการยิงขีปนาวุธวิถีบอยขึ้น จากข้อมูลที่เผยแพร่ทั่วไปสามารถยืนยันได้ว่าปัจจุบันเกาหลีเหนือได้พัฒนาเทคโนโลยีอาวุธเทียบเท่ากับประเทศพัฒนาแล้ว หรือแม้แต่ในช่วงที่รัสเซียและยูเครนเปิดศึกเผชิญหน้าทำสงคราม เกาหลีเหนือได้เข้าให้ความช่วยเหลือรัสเซียทั้งอาวุธ กว่า 6,000 ตู๋คอนเทนเนอร์ และกำลังพลกว่า 10,000 นาย (ipdefenseforum, 2567, p. 1) จึงกล่าวได้ว่า สหรัฐอเมริกาคงไม่อาจประเมินเกาหลีเหนือเฉกเช่นเมื่อก่อนได้อีกต่อไป ยิ่งสถานการณ์สหรัฐอเมริกาในขณะนี้ มีความเปราะบางอย่างมากในฐานะผู้นำโลก จากนโยบาย American

First ที่สร้างผลกระทบเป็นวงกว้างทั่วโลก อาจมีความเป็นไปได้ว่า ผู้นำอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ กำลังรอเวลาเพื่อสร้างปรากฏการณ์ใหม่ในโลกยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- BBCNews ไทย. (2560). “เปรียบเทียบ” เกาหลีเหนือ-ใต้ จาก ส่วนสูง สู่ กำลังพล. สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2568, จาก <https://www.bbc.com/thai/international-41398982>
- Wasawat Lukharang. (2561). *ประชุมสุดยอดเกาหลี: มองการแบ่งแยกในคาบสมุทรผ่านประสบการณ์ทหารไทย*. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2568, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-43911056>
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2567). *ภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) คืออะไร?*. สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2568, จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_4573267
- จอห์น เค แฟร์แบงก์, เอ็ดวิน โอ โรเซาเออร์, และแอลเบิร์ต เอ็ม เครก. (2564). *เอเชียตะวันออกยุคใหม่: จีน ญี่ปุ่น เกาหลี ได้หัววัน* [East Asia the Modern Transformation] (เพ็ชรี สุมิตร, ศรีสุข ทวีธาประสิทธิ์, กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, ชัยโชค จุลศิริวงศ์, และวิสาขา เลห์แมน, ผู้แปล) (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 2021)
- จักรกริช สังขมณี. (2563). *40 ปี การสังหารหมู่ที่คังจู: ชื่อนูดยวัน ภาพความทรงจำ และความยุติธรรมที่ยังเปลี่ยน 101.World*. สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2567, จาก <https://www.the101.world/gwangju-uprising/>
- จุฬาร เอื้อรักสกุล. (2554). *สงครามเวียดนาม*. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2568, จาก <https://kpi.ac.th/index.php?title=สงครามเวียดนาม>
- ฉัตรวดี จินดาวงษ์. (2563). *บทบาทไทยในการขับเคลื่อนความร่วมมือทางทะเลตามเอกสารมุมมองอาเซียนต่ออินโด-แปซิฟิก (AOIP)* (รายงานการศึกษาส่วนบุคคล). กรุงเทพฯ: สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ.
- ไชยวัฒน์ คำชู. (2561). *อนาคตของสันติภาพคาบสมุทรเกาหลี*. สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2568, จาก <https://www.chula.ac.th/cuinside/8084/>
- ณรงจญา ตัญจพัฒน์กุล. (2566). *ตรรกะการเมืองโลกและการกลับมาของภูมิรัฐศาสตร์ –คุยกับ มาร์ค คักซาร์*. สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2567, จาก <https://www.the101.world/marc-saxer-interview/>
- ดวงเด่น นุเรมรัมย์. (2547). *สงครามที่เป็นธรรม. วารสารเสนาธิปัตย์*, (18), 110-123.
- นที เจียมเจริญ. (2545). *การเข้าร่วมเป็นพันธมิตรของไทย กับสหรัฐอเมริกาในสงครามเกาหลี (พ.ศ.2493)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- บุญวัฒน์ สว่างวงศ์. (2559). พัฒนาการทางการเมืองและเส้นทางสู่ประชาธิปไตยของไทยและเกาหลี. *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 5(1), 69-70.
- บุษยพรรณ ลิมย้งเจริญ. (2562). บทบาทของเกาหลีใต้กับปัญหานิวเคลียร์บทบาทสมุทรมเกาหลีระหว่างปี ค.ศ. 2000-2018. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาสุรี พัฒนวิสุทธ. (2563). การดำเนินมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของไทยต่อเกาหลีเหนือ (ค.ศ. 2007-2019). กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณฑนนันท์ ขุนฤทธิ์. (2522). บทบาทของสหภาพโซเวียตและรัสเซียในคาบสมุทรมเกาหลีตั้งแต่ช่วงสงครามเกาหลีถึงปัจจุบัน. ปทุมธานี: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิเชียร อินทะสี. (2543). นโยบายการรวมเกาหลี: พัฒนาการและแนวโน้มทางปฏิบัติ. ปทุมธานี: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิเชียร อินทะสี. (2551). ประสบการณ์การพัฒนาของเกาหลีใต้. *วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา*, 13(1), 57-79
- วิเชียร อินทะสี. (2559). ความขัดแย้งและความร่วมมือระหว่างสองเกาหลีในยุคหลังสงครามเย็น. *International Journal of East Asian Studies*, 21(1), 1-20.
- วิเชียร อินทะสี. (2561). *เกาหลีในช่วงอลหม่าน*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สาธิต สุนทรพันธุ์. (2565). เอกสารประกอบการสอนวิชาการเมืองระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ POL4238. กรุงเทพฯ: ศูนย์เอกสารทางวิชาการ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อรพรรณ จันทร์เทา. (2561). กลยุทธ์ของรัฐบาลเกาหลีใต้กับประชาคมระหว่างประเทศที่มีต่อการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 14(1), 221-254.

ภาษาอังกฤษ

- Baik, Y. S. (2021). The 1919 Independence Movement in Korea and Interconnected East Asia: The Incremental Unfolding of a Revolution. *The Asia-Pacific Journal*, 19(21), 1-17
- Kim, S. S. (2009). *The Two Koreas and the Great Powers*. London: Cambridge University Press.
- Michael, H. A. (2001). *Korea: A Geopolitical Overview*. Retrieved April 25, 2025, from <https://www.brookings.edu/articles/korea-a-geopolitical-overview/>
- Rahiman, M. A., & Mahat, N. A. A. (2018). *The Influence of Domino Theories in Preventing Construction Accidents*. In 3rd Undergraduate Seminar on Built Environment and Technology 2018 (USBET2018) (pp. 302-303). Perak, Malaysia: Universiti Teknologi MARA (UiTM) Perak Branch. <https://ir.uitm.edu.my/id/eprint/46755/>

Yun, S. W. (2017). Chon-il's Life and Independence Movement in the Japanese Colonial Period. *Journal of Korean Independence Movement Studies*, (59), 111-141. <https://doi.org/10.15799/kimos.2017..59.004>